

Potter

W. A. K. P. 1880

1880

W. A. K. P.

TEATR
ST. I. WITKIEWICZA
ZAKOPANE

P *o kusa*

variétés

INSPIRACJA
BIBLIA
„MAGIA GRZECHU” CALDERONA
ORAZ SUGESTIE ZESPOŁU „WITKACEGO”

*Abba Antoni powiedział:
„Zabierz pokusy —
a nikt nie będzie zbawiony”.*

GERONTIKON

Pokusa ma naturę ognia: rozplomienia i spopiela. Może zniszczyć. Może wszakże służyć oczyszczeniu i prowadzić do tajemnej przemiany, której celem jest uzyskanie złota najczystszej próby.

Pokusa wyzwala utajone namiętności. Obnaża bezlitośnie nawet najstaranniej skrywane pragnienia. Stwarza warunki do wnikania w siebie, którym nie dorównuje żadna introspekcja. Pokusa udaremnia bowiem wszelkie próby usprawiedliwienia samego siebie.

Niekiedy kuszonemu udaje się skierować płomień pożądania ku wyższym wartościom. Jego pragnienia sublimują się, a wówczas ogień pokusy ujawnia swoją ambiwalentną moc.

Pokusa jednym przynosi rozbłysk szczęścia — iluzję spełnienia, a potem pogrąża ich w cierpieniu. Inni przyjmują pokusę jako wyzwanie do podjęcia walki z samym sobą. Dla nich kuszenie jest szczególną okazją do osiągnięcia pełni człowieczeństwa poprzez pokonywanie słabości własnej natury.

*„Bo w ogniu doświadcza się złoto,
a ludzi miłych Bogu — w piecu utrapienia”.* (Syr 2,5)

KUSIĆ pierwotne znaczenie 'kosztować (kąsać)', 'próbować, doświadczać'; **KUSIĆ SIĘ** o co, 'ubiegać, silić się'; u nas 'kusić' zatraciło znaczenie 'smaku', widoczne (w rus.) 'wkus' (obok 'isskustwo', 'sztuka').

(A. Brückner: *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Warszawa 1957)

KUSIĆ 1. smaki kosztować, czyli doświadczać, nieco zażywać. „Skoro tego ukusicie, wnet pomrzecie” (...) 2. moral. „Kusić kogo, abyśmy prawdy doznali, jeśli tak jest albo nie tak”.

KUSICIEL doświadczac, zamyślac, namawiac.

KUSICIELKA, KUŚKA.

POKUSA 1. pokuszenie, pobudka, pobudzenie, poduszczenie do czego nieprzystojnego. „Przez pokusę albo pokuszenie rozumiemy, nie tylko szatańskie, ale cokolwiek Bóg przypuszcza doświadczać kogo”. (...) „Pokusy nie wadzą, w gębę nie dadzą.”

POKUSIĆ 1. pokosztować, (...) pojeść trochę, pożywać. 2. doświadczać, próbować, prośbę czynić. „Doświadczać mię, Panie, i pokuszaj, wywiedz się serca mego” Ps 26,2. „Pokuś pierwej słowy, niż sięgniesz do głowy”.

(S. B. Linde: *Słownik języka polskiego*, Lwów 1855)

POKUSA 1. to, co kusi, podnieta, chęć do czegoś (najczęściej złego lub zakazanego); próba na jaką się ktoś wystawia. 2. (daw.) mara, widmo, straszdyło.

(*Słownik języka polskiego PAN*, red. W. Doroszewski, Warszawa 1961)

TEMPTO (łac.) 1. badać, dotykać, próbować, wystawiać na próbę, usiłować, doświadczać; 2. kusić, napastować, dręczyć, niepokoić; 3. starać się pozyskać.

TEMPTATIO (łac.) 1. próba, doświadczenie; 2. kuszenie, uwiedzenie, pokusa; 'temptatio Dei' — kuszenie P. Boga; 3. napad (paroksyzm), atak.

(Ks. A. Jougan: *Słownik kościelny łacińsko-polski*, 1938)

(opr. Elżbieta Ogrodowska)

KORAN

SURA XLVII (fragmenty)

Przeto wiedz,
że nie ma boga, jak tylko Bóg!
Zaprawdę, tych, którzy obrócili się na piętach,
kiedy stała się dla nich jasna
droga prosta
— szatan skusił,
a Bóg dał im zwłokę.

SURA XLV (fragmenty)

Czy widziałeś tego,
który wziął sobie namiętność
za swego boga?
Bóg sprowadził go z drogi
w pełni wiedzy
i położył pieczęć na jego słuchu i na jego sercu;
i położył zasłonę na jego spojrzeniu.
Któż więc, poza Bogiem, poprowadzi go
drogą prostą?
Czyż wy się nie opamiętacie?
Oni powiedzieli:
„To przecież tylko nasze życie na tym świecie;
umieramy i żyjemy,
i unicestwia nas tylko czas”.

BIBLIA

KSIĘGA IZAJASZA

(59,1-15)

Nie! Ręka Pana nie jest tak krótka,
żeby nie mogła ocalić,
ani słuch Jego tak przytępiony,
by nie mógł usłyszeć.

Lecz wasze winy wykopały przepaść
między wami a Bogiem;
wasze grzechy zasłoniły Mu oblicze
przed wami tak, iż was nie słucha. (...)

Dlatego prawo jest od nas dalekie
i sprawiedliwość do nas nie dociera.
Oczekiwaliśmy światła, a oto ciemność,
— jasných promieni, a kroczymy w mrokach. (...)

I tak precz odsunięto prawo,
a sprawiedliwość stoi w oddaleniu;
zachwiała się prawda na placu,
i prawość wejść tam nie może.

I tak zabrakło wierności,
a rzadko kto zła unika.

BIBLIA

LIST ŚW. JAKUBA

(1,12-15)

Błogosławiony mąż,
który wytrwa w pokusie,
gdy bowiem zostanie poddany próbie,
otrzyma wieniec życia,
obiecany przez Pana tym, którzy Go miłują.

Kto doznaje pokusy,
niech nie mówi, że Bóg go kusi.
Bóg bowiem ani nie podlega pokusie ku złemu,
ani też nikogo nie kusi.

To własna pożądliwość
wystawia każdego na pokusę i nęci.

Następnie pożądliwość,
gdy pocznie, rodzi grzech,
a skoro grzech dojrzeje, przynosi śmierć.

(tł. ks. Lech Stachowiak)

POKUSA

variétés

INSPIRACJA

BIBLIA

PEDRO CALDERON DE LA BARCA

„MAGIA GRZECHU”

tl. Leszek Biały

ORAZ SUGESTIE ZESPOŁU „WITKACEGO”

CHARLES BAUDELAIRE — „KWIATY ZŁA”

tl. Maria Leśniewska, Mieczysław Jastrun,
Antoni Lange, Stanisław Korab-Brzozowski, Wiktor Gomulicki

ARTUR RIMBAUD — „NOC PIEKIELNA”

tl. Stefan Napierski

FIODOR DOSTOJEWSKI — „ZBRODNIA I KARA”

tl. Czesław Jastrzębiec-Napierski

WILLIAM SHAKESPEARE — „SONET CXXI”

tl. Jerzy S. Sito

WILLIAM SHAKESPEARE — „RYSZARD III”

tl. Leon Urlich

JULIUSZ SŁOWACKI — „BALLADYNA”

FRYDERYK NIETZSCHE — „TAKO RZECZE ZARATUSTRA”

tl. Wacław Berent

BUDDA — „CZTERY SZLACHETNE PRAWDY”

tl. Łukasz Trzciniński

aktorzy

DOROTA FICOŃ, JAGA SIEMASZKO,

RENATA STACHOWICZ,

MARTA SZMIGIELSKA-ARNOLD,

PIOTR DĄBROWSKI, KRZYSZTOF ŁAKOMIK,

KRZYSZTOF NAJBOR, LECH WOLCZYK,

TOMASZ WYSOCKI

ORAZ DZIECI, ZJAWY I DEMONY

muzyka

JERZY CHRUŚCIŃSKI

scenografia

JERZY DUDA-GRACZ

asystent

EWA DYAKOWSKA-BERBEKA

scenariusz, reżyseria

ANDRZEJ DZIUK

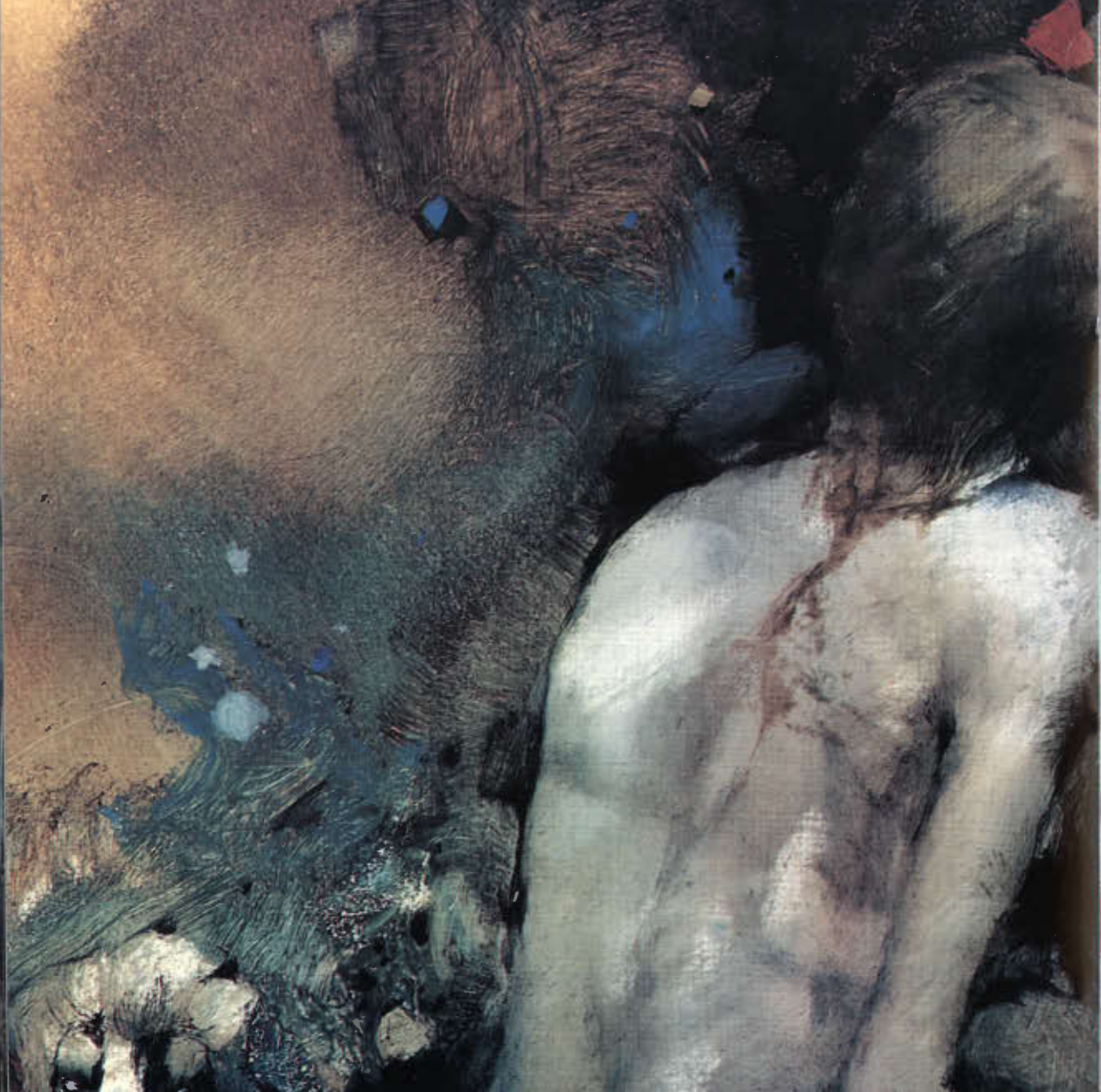
asystent

LECH WOLCZYK

premiera — 31 grudnia 1993

UPANISZADY

KATHA UPANISZAD

(fragmenty)

Wiedz, że ciało jest jak wóz,
a zmysły jako u niego zaprzężone rumaki;
myśli są jako cugle
przez woźnicę — Rozum — trzymane;
a Dusza - jaźń jest władcą tego wozu;
używa go i porusza się po drodze, którą jest świat.

Człowiek rozumny i czysty,
o zawsze opanowanej myśli,
cel najwyższy osiąga.

O, zaprawdę, ten, którego Rozum
jest woźnicą mocno trzymającym cugle myśli,
cel wędrówki osiąga i wchodzi w przybytek
wszechprzenikającego Wisznu.

Powstań!
Zbudź się!
Szukaj Wielkich
i przez Nich posiadź
rozumienie Atmana.

(tł. Wanda Dynowska)

BHAGAWADGITA

XVI (fragmenty)

Obluda, zuchwałość, pycha, próżność i zarozumiałość,
złość, brutalność i niewiedza —

oto właściwości tych, co rodzą się
z najniższej natury przewagą.

Twierdzą: „nie ma Prawdy, nie ma Boga,
świat ten bez celu istnieje,

żadne moralne nie rządzi nim prawo, z przypadku powstał,
z chuci się zrodził”.

Nieugaszoną owładnięci żądzą, upojeni próżnością i pychą —
trwają w fałszu i błędzie.

W żądzach i użyciu widząc swój jedyny cel,
oddają się nieposkromionej za nimi pogoni,
aż do ostatniej chwili swojego życia.

Mówią: „oto dziś zdobyłem tę rzecz pożądaną,
jutro zdobędę nową;

dziś dóbr mam tyle, jutro chcę osiąść ich więcej;

dziś pokonałem tego wroga, jutro unicestwię innych;

jam pan i władca, silny, potężny, doskonały, szczęśliwy;

jam możny, świetny, wysoko postawiony, któż mi dorówna?

Będę hojne składał ofiary,

rozzucał jałmużnę i będę używał.”

Tak oto omamieni głupstwem,

uwiedzeni kłębowskiem myśli,

a żądz zaspokajaniu niepodzielnie oddani,

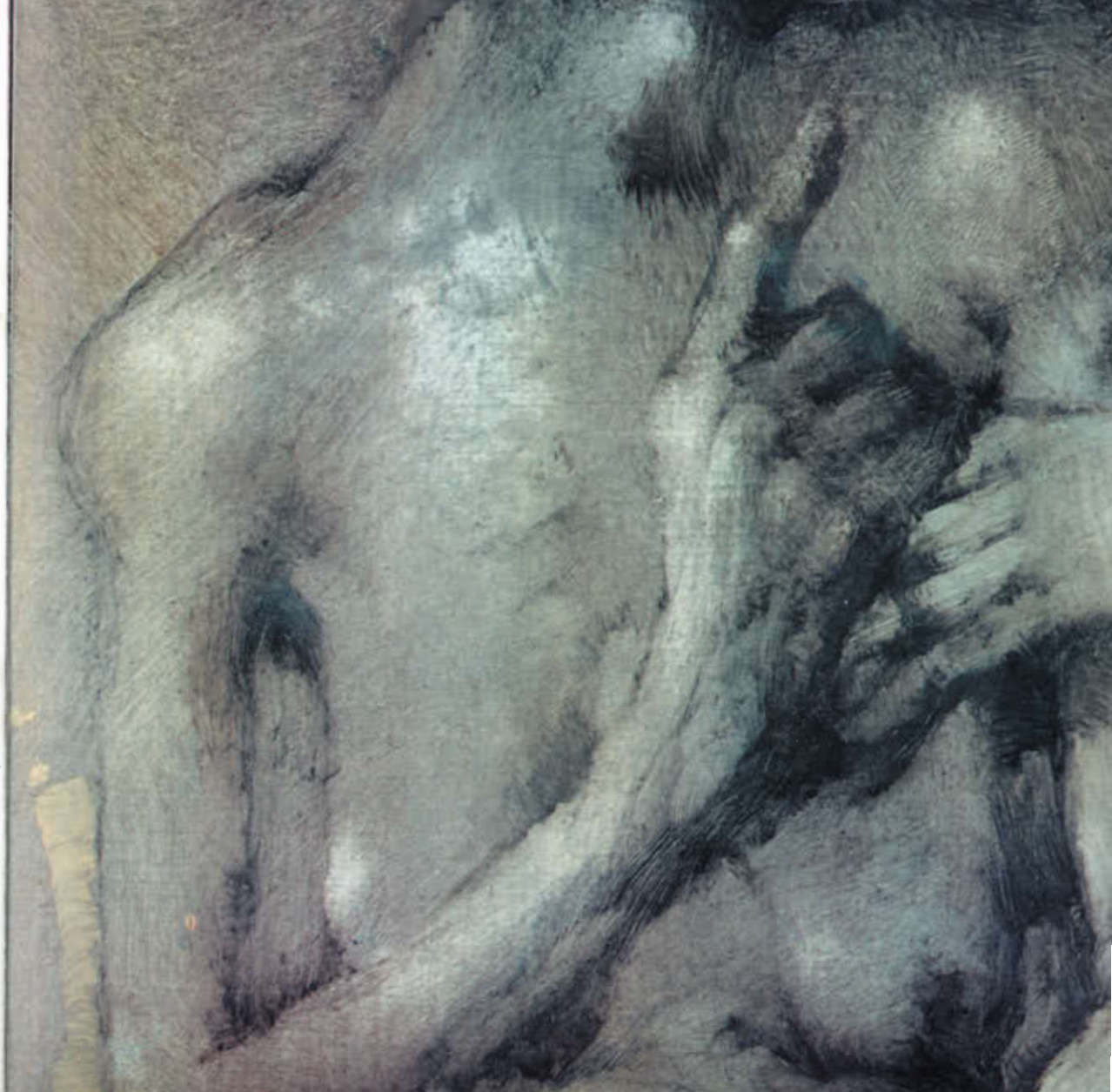
spadają w nieczyste piekło własnej złości.

Trzy są bramy tych piekieł, ku zatraceniu duszy wiodące:

chciwość, nienawiść i chuć;

niechże tych trzech wystrzegają się ludzie.

(tl. Wanda Dynowska)

Lao - Tsy

TAO-TE-KING

Tao dające się wypowiedzieć nie jest wiecznym Tao. (I)

Kiedy wielkie Tao idzie w zapomnienie,

Pojawiają się uprzejmość i moralność.

Kiedy rodzą się uprzejmość i inteligencja.

Pojawiają się pozory. (XVIII)

Nie ma większego grzechu niż pożądanie,

Większej klątwy niż niezadowolenie,

Większego nieszczęścia niż pożądanie czegoś dla siebie.

Dlatego też ten, kto wie, że dosyć to dosyć,

będzie miał zawsze dosyć. (XLVI)

Nie otwieraj ust,

Trzymaj zmysły na wodzy,

a będziesz się cieszył pełnią życia.

Otwórz swe usta,

Bądź zawsze zajęty,

a życie stanie się beznadziejne. (LII)

Kto poznał harmonię, poznał niezmiennność.

Poznanie niezmienności jest oświeceniem. (LV)

Przystąp do świata w zgodzie z Tao,

a zło nie będzie miało siły.

Nie dlatego, że zło nie jest potężne, lecz dlatego,

że jego moc nie będzie użyta, by szkodzić innym. (LX)

Mądry uczeń słucha o Tao i pilnie je praktykuje.

Przeciętny uczeń słucha o Tao i myśli o nim nieustannie.

Głupi uczeń słucha o Tao i głośno się śmieje.

Bez tego śmiechu Tao nie byłoby tym, czym jest. (XLI)

(tł. Łukasz Trzciniński)

ZESPÓŁ TEATRU ST. I. WITKIEWICZA

Reżyser,
dyrektor, kierownik artystyczny
ANDRZEJ DZIUK

Kompozytor,
kierownik muzyczny
JERZY CHRUŚCIŃSKI

Aktorzy
DOROTA FICOŃ, JAGA SIEMASZKO,
RENATA STACHOWICZ,
MARTA SZMIGIELSKA-ARNOLD, PIOTR DĄBROWSKI,
KRZYSZTOF ŁAKOMIK, KRZYSZTOF NAJBOR,
LECH WOŁCZYK, TOMASZ WYSOCKI

Pracownia plastyczna: EWA DYAKOWSKA-BERBEKA,
JOLANTA WOŹNIAK • Brygadier sceny: STANISŁAW
ZIEMIANEK • Elektryk: MACIEJ BIELAWSKI • Akustyk:
RYSZARD KOZŁOWSKI • Pracownicy techniczni:
ARKADIUSZ KUDŁA, KRZYSZTOF ŻELISKO •
Księgowość: NINA WIROWSKA, IRENA BARTOSZEWICZ •
Dział literacki: IWONA PAWŁOWSKA,
ELŻBIETA OGRODOWSKA • Kierownik DKF „Appendix”:
MONIKA CIAŁOWICZ

Rysunki i fragmenty obrazów — JERZY DUDA-GRACZ
Projekt graficzny — Ewa Dyakowska-Berbeka
Redakcja — Iwona Pawłowska

W REPERTUARZE NASZEGO TEATRU

„OL 12-7 (StEG WIEN)”

na motywach „Szalonej lokomotywy”
tj. sztuki bez tezy St. I. Witkiewicza
oraz tzw. sytuacji á la Witkacy

„POKUSA”

variétés

„TEMA CON VARIAZIONI”

Inspiracja — Tadeusz Miciński

Stanisław Ignacy Witkiewicz

„WYZWOLENIE — NOWE”

Rainer Maria Rilke

„PIEŚŃ ABELONE”

Ray Cooney

„RATUJ SIĘ KTO MOŻE”

„SAMOTNY WIECZÓR,

czyli Herbatka przy ognisku”

Teksty: J. Przybora, muzyka: J. Wasowski

„KATZENJAMMER”

wg „Matki” St. I. Witkiewicza

„SONATA b”

wg St. I. Witkiewicza

„SIC ET NON”

Misterium na tle życia i miłości Abelarda i Heloizy

Christopher Marlowe

„DR FAUSTUS” — misterium

TEATR ST. I. WITKIEWICZA

34-500 Zakopane, ul. Chramcówki 15
tel./fax (48) (165) 68 297, 68 424

Ze zbiorów
Działu Dokumentacji
ZG ZASP

100
100

100
100

100
100

100

100

100

Pokusa

teatr im. St. J. Witkiewicza
ZAKOPANE
Witkacy

POKUSA

variétés

inspiracja -

Biblia,

"Magia grzechu" Calderona

oraz sugestie Zespołu "Witkacego"

Premiera - 31 grudnia 1993

Aktorzy

DOROTA FICOŃ,
JAGA SIEMASZKO,
RENATA STACHOWICZ,
MARTA SZMIGIELSKA-ARNÓLD,
PIOTR DĄBROWSKI,
KRZYSZTOF ŁAKOMIK,
KRZYSZTOF NAJBOR,
TOMASZ WYSOCKI,
LECH WOŁCZYK

oraz DZIECI, ZJAWY i DEMONY

Muzyka

JERZY CHRUŚCIŃSKI

Scenografia

JERZY DUDA-GRACZ

Asystent

EWA DYAKOWSKA-BERBEKA

Scenariusz, reżyseria

ANDRZEJ DZIUK

Asystent

LECH WOŁCZYK

Aniele pełen ładu,
czy ty znasz te lęki,
Wstyd, wyrzuty sumienia,
napady niemocy,
I niejasne koszmary
tych straszliwych nocy,
Co ściskają nam serce
kleszczami udręki?
Aniele pełen ładu,
czy ty znasz te lęki.

CHARLES BAUDELAIRE
(tl. Maria Leśniewska)

TEATR ST. I. WITKIEWICZA

34-500 Zakopane, ul. Chramcówki 15
tel. 68-297, fax 68-424